

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Кафедра цивільного права №1

С И Л А Б У С

навчальної дисципліни

«Актуальні проблеми деліктного права»

Рівень вищої освіти – другий (магістерський) рівень

Ступінь вищої освіти – магістр

Галузь знань – 08 «Право»

Спеціальність – 081 «Право»

Статус навчальної дисципліни – за вибором студента

Рік набору – 2022

Силабус навчальної дисципліни «Актуальні проблеми деліктного права» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право». Харків: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2022. 15 с.

Розробник:

Карнаух Богдан Петрович,
кандидат юридичних наук, доцент

Затверджено на засіданні кафедри цивільного права №1
(протокол № 11 від 21 червня 2022 р.)

Завідувач кафедри - Борисова Валентина Іванівна, кандидатка юридичних наук, професорка

Дані про викладача

Назва навчальної дисципліни	Актуальні проблеми деліктного права
Статус навчальної дисципліни	За вибором студента
Викладач	Карнаух Богдан Петрович, доцент кафедри цивільного права №1, к.ю.н., доцент
Контактний телефон	057-704-92-98
E-mail	b.p.karnauh@nlu.edu.ua
Консультації	відповідно до розробленого графіку індивідуальних консультацій
Онлайн консультації	Через платформу MS Teams

Анотація навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна зосереджена, насамперед, на українському деліктному праві та практиці його застосування судами, при цьому національне право вивчається на тлі широкого використання компаративного методу. Протягом курсу студенти познайомляться зі світовими тенденціями розвитку деліктного права й матимуть змогу обговорити найгостріші проблеми, що постають перед сучасним деліктним правом. Предметом дискусій стануть проблеми, які не тільки не вирішені в чинному українському законодавстві, але й навіть не були досі порушені в національній доктрині. До них належать такі проблеми, як: нез'ясовна причинність, відшкодованість чистих економічних втрат, альтернативна відповідальність, відповідальність згідно з часткою на ринку та ін. В курсі також використовуються методи і моделі з теорії економічного аналізу права.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни – набуття здатності розв'язувати складні задачі та проблеми у сфері застосування деліктного права, а також оволодіння знаннями, необхідними для критичної оцінки чинного законодавства щодо зобов'язань з відшкодування шкоди та визначення напрямків його подальшого вдосконалення.

Завдання:

- формування системного уявлення про структуру українського деліктного права в контексті порівняльного аналізу моделей загального та континентального права;
- визначення місця деліктного права в системі права України;
- оволодіння навичками вирішення проблеми конкуренції деліктного позову з іншими позовами на захист порушених цивільних прав та інтересів;
- опанування навичками застосування деліктного права як засобу захисту фундаментальних прав людини, в тому числі у вертикальних відносинах людина–держава;
- прогнозування напрямків розвитку національного деліктного права з урахуванням світових тенденцій та сучасних викликів;
- визначення предмету доказування у деліктній справі і здобуття навичок прогнозувати перспективу розгляду деліктного позову з урахуванням застосовного у відповідному провадженні стандарту доказування;
- здобуття досвіду застосування норм деліктного права до складних випадків завдання шкоди, в тому числі до випадків так званої нез'ясовної причинності тощо.

Навчальна дисципліна у структурі освітньо-професійної програми.***Міждисциплінарні зв'язки***

Пререквізити: Цивільне право України (частина перша); Цивільне право України (частина друга); Цивільний процес.

Кореквізити: Приватне право: сучасні доктрини в судовій та правозастосовній практиці; Порівняльне правознавство; Проблеми договірної та недоговірної права.

Очікувані результати навчання здобувача вищої освіти

У результаті засвоєння навчальної дисципліни здобувач вищої освіти має демонструвати такі результати навчання:

РН НД 1. Розуміти структуру українського деліктного права в контексті порівняльного аналізу моделей загального та континентального права.

РН НД 2. Розуміти призначення деліктного права і його місця в системі права України.

РН НД 3. Уміти вирішувати проблему конкуренції деліктного позову з іншими позовами на захист порушених цивільних прав та інтересів.

РН НД 4. Володіти навичками застосування деліктного права як засобу захисту фундаментальних прав людини, в тому числі у вертикальних відносинах людина–держава.

РН НД 5. Прогнозувати напрямки розвитку національного деліктного права з урахуванням світових тенденцій та сучасних викликів.

РН НД 6. Визначати предмет доказування у деліктній справі і прогнозувати перспективу розгляду деліктного позову з урахуванням застосовного у відповідному провадженні стандарту доказування.

РН НД 7. Володіти навичками застосування норм деліктного права до складних випадків завдання шкоди, в тому числі до випадків так званої нез'ясовної причинності тощо.

РН НД 8. Оцінювати належність, достатність та допустимість доказів, наданих на підтвердження деліктного позову.

РН НД 9. Виявляти нові шляхи використання деліктного права для потреб захисту фундаментальних прав людини.

РН НД 10. Інтерпретувати норми деліктного права у контексті концепції бізнесу і прав людини.

РН НД 11. Формувати правову позицію по справі за деліктним позовом.

РН НД 12. Дискутувати з приводу нових викликів, які постають перед деліктним правом у контексті постмодерної епістемології.

**Види навчальних занять та самостійна робота
для здобувачів вищої освіти денної форми навчання**

№ п/п	Аудиторні заняття (контактні)		Самостійна робота (в годинах)
	Теми лекцій	Теми практичних занять	
1	Деліктне право: поняття, призначення і структура. Елементи делікту.	Деліктне право: поняття, призначення і структура. Елементи делікту.	8
2	Протиправність і шкода як елементи делікту.	Протиправність і шкода як елементи делікту.	8
3	Причинний зв'язок і нові виклики в контексті постмодерної епістемології.	Причинний зв'язок і нові виклики в контексті постмодерної епістемології.	8
4	Вина і розумний стандарт поведінки.	Вина і розумний стандарт поведінки.	8
5	Відшкодування шкоди, завданої іншою особою, і шкоди, завданої спільними діями.	Відшкодування шкоди, завданої іншою особою, і шкоди, завданої спільними діями.	8
6	Відшкодування шкоди, завданої органами публічної влади, їх посадовими та службовими особами.	Відшкодування шкоди, завданої органами публічної влади, їх посадовими та службовими особами.	8
7	Відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки.	Відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки.	8
8	Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю.	Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю.	8
9	Відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товарів, робіт (послуг).	Відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товарів, робіт (послуг).	8
10	Відшкодування шкоди, завданої російсько-українською війною.	Відшкодування шкоди, завданої російсько-українською війною.	8

**Види навчальних занять та самостійна робота
для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання**

№ п/п	Теми лекцій	Теми практичних занять	Самостійна робота (в годинах)
-------	-------------	------------------------	-----------------------------------

1	Деліктне право: поняття, призначення і структура. Елементи делікту.	-	110
2	Відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки.	Відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки.	
3	Відшкодування шкоди, завданої російсько-українською війною.	Відшкодування шкоди, завданої російсько-українською війною.	

Самостійна робота студентів

Самостійна робота студентів здійснюється у таких формах:

- підготовка індивідуальної підсумкової письмової роботи;
- опрацювання нової наукової та навчальної літератури, законодавчих актів зарубіжних країн;
- узагальнення судової практики;
- робота над кейсами з деліктного права;
- виконання практичних завдань, самотестування;
- написання есе;
- підготовка тез доповідей на науково-практичні конференції;
- участь у конкурсах студентських наукових праць;
- підготовка до практичних занять, колоквиумів і тестування.

Завдання та методичні рекомендації до самостійної роботи наведено у Методичних матеріалах з навчальної дисципліни «Актуальні проблеми деліктного права» для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право».

Навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчальної дисципліни

Нормативно-правові акти

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : Міжнародний документ від 04.11.1950 р. Дата оновлення: 01.08.2021. URL:

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004/conv#Text (дата звернення: 04.08.2022).

2. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 04.08.2022).

3. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. Дата оновлення: 19.07.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 04.08.2022).

4. Про відповідальність за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції : Закон України від 19.05.2011 р. № 3390-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3390-17/conv> (дата звернення: 04.08.2022).

5. Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду : Закон України від 01.12.1994 р. № 266/94-ВР. Дата оновлення: 24.11.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266/94-vp/conv> (дата звернення: 04.08.2022).

6. Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів дізнання, попереднього слідства, прокуратури і суду : наказ Міністерства юстиції, Генеральної прокуратури та Міністерства фінансів України від 04.03.1996 р. № 6/5/3/41. Дата оновлення: 03.04.1998. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0106-96> (дата звернення: 04.08.2022).

7. Про цивільну відповідальність за ядерну шкоду та її фінансове забезпечення : Закон України від 13.12.2002 р. № 2893-III. Дата оновлення: 05.10.2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2893-14/conv> (дата звернення: 04.08.2022).

8. Методика визначення розмірів шкоди, зумовленої забрудненням і засміченням земельних ресурсів через порушення природоохоронного

законодавства : наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України від 27.10.1997 р. № 171. Дата оновлення: 12.01.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0285-98> (дата звернення: 04.08.2022).

9. Методика розрахунку розмірів відшкодування збитків, які заподіяні державі в результаті наднормативних викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря : наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 10.12.2008 р. № 639. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0048-09> (дата звернення: 04.08.2022).

Судова практика

1. Про деякі питання застосування судами законодавства при вирішенні спорів про відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки : Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 01.03.2013 № 4 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004740-13> (дата звернення: 04.08.2022).

2. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 4 вересня 2019 року у справі № 265/6582/16-ц. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86310215> (дата звернення: 04.08.2022).

3. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду від 26 лютого 2020 року у справі № 372/4399/15-ц. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/88137847> (дата звернення: 04.08.2022).

4. Про практику розгляду судами цивільних справ за позовами про відшкодування шкоди : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 27.03.1992 р. № 6 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0006700-92#Text> (дата звернення: 04.08.2022).

5. Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди : Постанова Пленуму Верховного Суду України від

31.03.1995 р. № 4. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-95/conv#Text> (дата звернення: 04.08.2022).

6. Про судову практику в справах про відшкодування шкоди, заподіяної підприємствам, установам, організаціям їх працівниками : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 29.12.1992 р. № 14 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0014700-92/conv#Text> (дата звернення: 04.08.2022).

7. Дайджест судової практики Верховного Суду у справах, що виникають у сфері захисту довкілля та екологічних прав. 2019 рік. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Daidjest_Ekologia.pdf (дата звернення: 04.08.2022).

8. Дайджест судової практики Верховного Суду у справах, пов'язаних зі страховими правовідносинами. URL: <https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Dajdjest.pdf> (дата звернення: 04.08.2022).

Основна література

1. Баранова Л. Н. Возмещение имущественного вреда. *Харьковская цивилистическая школа: защита субъективных гражданских прав и интересов* : монографія / под общ. ред. И. В. Спасибо-Фатеевой. Харьков : Право, 2014. С. 253 - 265.

2. Баранова Л. Н. Возмещение имущественного и морального (неимущественного) вреда. *Харьковская цивилистическая школа: осуществление и защита права интеллектуальной собственности* : монографія / под общ. ред. И. В. Спасибо-Фатеевой. Харьков. : Право, 2018. С. 644 - 661.

3. Бурлака І. В. Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої без вини : монографія. Харків : Право, 2016. 200 с.

4. Карнаух Б. П. Вина як умова цивільно-правової відповідальності : монографія. Харків : Право, 2014. 224 с.

5. Мыца Ю. В. Защита прав лиц в деликтных обязательствах. *Харьковская цивилистическая школа: защита субъективных гражданских прав и интересов* : монография / под общ. ред. И. В. Спасибо-Фатеевой. Харьков. Харьков : Право, 2014. С. 549 - 557.

6. Отраднова О. О. Проблеми вдосконалення механізму цивільно-правового регулювання деліктних зобов'язань : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2014. 328 с.

Додаткова література

1. Карнаух Б. П. Вина потерпілого в деліктному праві. *Держава і право. Юридичні і політичні науки* : зб. наук. пр. Київ : Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2014. Вип. 64. С. 223 - 230.

2. Карнаух Б. П. Причинний зв'язок у деліктному праві: концепція *povus actus interveniens*. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 9. С. 11 - 15.

3. Карнаух Б. П. Причинний зв'язок як умова деліктної відповідальності в практиці Європейського суду з прав людини: справи про порушення процедурних гарантій. *Проблеми законності*. Харків, 2019. Вип. 145. С. 68 - 79.

4. Карнаух Б. Причинний зв'язок у деліктному праві: рефлексія над тестом «якби не». *Проблеми законності*. 2019. № 147. С. 75 - 84.

5. Карнаух Б. Нез'ясовна причинність: дилема двох мисливців. *Проблеми законності*. 2020. № 149. С. 49 – 61.

6. Карнаух Б. Деліктна відповідальність згідно з часткою на ринку. *Економічна теорія та право*. 2020. № 3(42). С. 49 - 63.

7. Карнаух Б. Надлишкова причинність у деліктному праві. *Проблеми законності*. 2020. № 150. С. 67 - 77.

8. Карнаух Б. П. Відшкодування шкоди, завданої іншою особою (стаття 1172 Цивільного кодексу України). *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 11. С. 29 - 33.

9. Карнаух Б. П. Апорія «якби не». *Економічна теорія та право*. 2020. № 4(43). С. 118 - 131.
10. Карнаух Б. Дублювання шкоди в деліктному праві. *Проблеми законності*. 2020. № 151. С. 31 – 41.
11. Карнаух Б. Деліктна відповідальність органів публічної влади за Цивільним кодексом України. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 3. С. 19 - 24.
12. Рубан О. О. Компенсація моральної шкоди працівнику, заподіяної йому при виконанні ним своїх обов'язків. *Право України*. 2015. № 6. С. 223 -233.
13. Clermont, K.M. Common Sense on Standards of Proof. *Seton Hall Law Review*. 2018, Vol. 48, pp. 1057-1080.
14. Karnaukh, B. Standards of Proof: A Comparative Overview from the Ukrainian Perspective. *Access to Justice in Eastern Europe*. 2021 2(10) pp. 25–43.
15. Karnaukh, B. Fault in tort law: moral justification and mathematical explication. *Problems of Legality*. 2018. Vol. 141. pp. 54-64.
16. Karnaukh, B.P. & Shymko, A.R. Side Effects of Diethylstilbestrol (DES) from the Perspective of Tort Law. *Wiadomości Lekarskie*, 2020, Volume LXXIII, Issue 12 Part 2, pp. 2946-2950.

Інтернет-ресурси

1. HUDOC. European Court of Human Rights: <https://hudoc.echr.coe.int/>
2. Єдиний державний реєстр судових рішень: <https://reyestr.court.gov.ua/Page/1>
3. Офіційний сайт Верховного Суду: <https://supreme.court.gov.ua/>
4. Суд на долоні: <https://conp.com.ua>

5. Опендатабот. Сторінка пошуку судових рішень:
<https://court.opendatabot.ua/#/>
6. Центр дослідження судової практики:
<https://www.facebook.com/cdoslidzenna/>
7. Юридичний інтернет-ресурс «Протокол»:
https://protocol.ua/ru/interesnie_sudebnie_resheniya/

СЕНМК

Стандартизований електронний навчально-методичний комплекс кафедри цивільного права № 1. URL: <https://library.nlu.edu.ua/senmk/item/224-tsyvilne-pravo-ukrainy-2-chastyna.html>

Вимоги викладача

Здобувачі вищої освіти *повинні*: регулярно відвідувати лекції й практичні заняття; систематично та активно працювати на них; переконливо наводити аргументацію при розв'язанні завдань; якісно виконувати письмові завдання, контрольні та самостійні роботи тощо. Практичні заняття, пропущені за поважних причин, можуть бути відпрацьовані за попереднім узгодженням із викладачем.

Здобувачам вищої освіти *рекомендується*: брати участь в наукових конференціях, конкурсах наукових праць, роботі наукового гуртка кафедри, готувати тези наукових доповідей тощо.

Обов'язкова вимога - дотримання здобувачами вищої освіти норм «Кодексу академічної етики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого» ([https://nlu.edu.ua/files/norm doc/kodeks_academichnoyi_etyky.pdf](https://nlu.edu.ua/files/norm_doc/kodeks_academichnoyi_etyky.pdf)).

Під час аудиторних занять дозволяється використовувати гаджети тільки у навчальних цілях (приміром, для перегляду презентацій лекції). Дозволяється користуватися ноутбуками і планшетами для ведення

конспектів лекцій та відстеження потрібної інформації.

Контрольні заходи

Оцінювання результатів засвоєння навчальної дисципліни «Актуальні проблеми деліктного права» передбачає проведення поточного та підсумкового контролю і здійснюється на основі накопичувальної бально-рейтингової системи.

Поточний контроль знань включає:

- контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни на практичних заняттях із застосуванням таких засобів: усне, письмове або експрес-опитування, вирішення практичних завдань або задач, участь у розробці кейсу, захист есе або реферату за ініціативи студента. Поточний контроль має на меті перевірку рівня підготовки студента у вивченні матеріалу. У ході практичного заняття студент може отримати оцінку за чотирибальною шкалою (0, 3, 4, 5);

- контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни, що проводиться наприкінці модулів у формі колоквиумів.

Обов'язковою формою самостійної роботи студентів є підготовка індивідуальної підсумкової письмової роботи. Максимальна кількість балів за результатами захисту індивідуальної підсумкової письмової роботи – 20 балів.

Формою *підсумкового контролю* знань здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни є диференційований залік. Мінімальна кількість балів для отримання диференційованого заліку – 60.

Шкала підсумкового педагогічного контролю:

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за 100- бальною шкалою, що використовується
------------------------------	-------------------	--------------------------------------	---

		для заліку	в НЮУ
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	зараховано	90 – 100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками		80 – 89
C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75 – 79
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків		70 – 74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60 – 69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перескладати	не зараховано	35 – 59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс		0 – 34